

Пројекат о високотехнолошком криминалу

www.coe.int/cybercrime

и

Лисабонска мрежа

www.coe.int/lisbon-network

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Одељење за
информатичко друштво
и борбу против
криминала
Генерални директорат
за људска права и
правне послове
Стразбур, Француска

8. октобар 2008.

Serbian version

Обука судија и тужилаца о високотехнолошком криминалу: концепт

Овај документ је припремила радна група састављена од разних спонзора у оквиру Пројекта о високотехнолошком криминалу и Лисабонске мреже институција за едукацију судија и тужилаца Савета Европе.

Контакт:

За додатне информације контактирати:

*Одељење за информатичко друштво и борбу
против криминала
Генерални директорат за људска права и правне
послове
Савет Европе
Стразбур, Француска
Тел: +33-3-9021-4506
Факс: +33-3-9021-5650
Email: alexander.seger@coe.int*

Напомена:

Овај технички извештај не садржи
нужно званичне ставове Већа Европе
или донатора који финансирају овај
пројект или Високих страна
уговорница инструмената који се
наводе у овом документу.

Садржај

1	Извршни резиме	4
2	Увод	7
3	Институције и системи обуке	9
4	Вештине и знање који се траже од судија и тужилаца	12
4.1	Основно знање	12
4.2	Напредно знање	14
4.3	Специјалистичко знање	18
5	Садашња обука о високотехнолошком криминалу и електронским доказима	19
5.1	Почетна обука	19
5.2	Обука на радном месту	20
6	Предлог приступа	24
6.1	Циљ	24
6.2	Институционализовање почетне обуке	24
6.3	Институционализовање обуке на радном месту	24
6.4	Стандардизовани и обновљиви курсеви односно модули	25
6.5	Приступ наставном материјалу или материјалу за самостално учење	25
6.6	Пилот-центри за основну и напредну обуку	26
6.7	Повећање знања кроз међусобно повезивање	26
6.8	Сарадња између јавног и приватног сектора	27
7	Подршка реализацији овог концепта	28
8	Додатак	29
8.1	Лисабонска мрежа: линкови са институцијама за обуку судија и тужилаца	29
8.2	Примери основног курса обуке: структура и теме које се обрађују	30
8.2.1	Пример Холандије	30
8.2.2	Пример Немачке (Немачка правосудна академија)	30
8.2.3	Примери Савета Европе	31
8.3	Примери напредног курса обуке: структура и теме које се обрађују	33
8.3.1	Пример Холандије	33
8.3.2	Предлог Холандије за одржавање обуке с водећим експертом	34

1 Извршни резиме

Будући да се друштва у целом свету ослањају на информационе и комуникационе технологије, судије и тужиоци морају бити спријемни да се баве високотехнолошким криминалом и доказима у електронској форми. Док су у многим земљама органи за спровођење закона успели да се задовољавајуће оспособе за истрагу у случају високотехнолошког криминала и осигуравање електронских доказа, чини се да је то мање случај са судијама и тужиоцима. Из искуства видимо да у многим случајевима судије и тужиоци имају проблема у суочавању са новим реалностима високотехнолошког света. Због тога је потребан посебан напор да би се судије и тужиоци оспособили за кривично гоњење и суђење у предметима високотехнолошког криминала и за коришћење електронских доказа путем едукације, повезивања и специјализације.

Овај концепт има за циљ подржавање таквих настојања. Концепт су развили Пројекат Савета Европе о високотехнолошком криминалу и Лисабонска мрежа институција за обуку судија и тужилаца у сарадњи са радном групом састављеном од више спонзора, у току 2009. године.

Сврха овог концепта јесте да се пружи помоћ институцијама за обуку судија и тужилаца да израде програме о високотехнолошком криминалу и електронским доказима за судије и тужиоце и да их уврсте у редовне почетне програме и програме стручног усавршавања (тј. да их институционализују). На тај начин ће се додатно олакшати повезивање међу судијама и тужиоцима зарад повећавања знања, као и ради добијања систематске – уместо само повремене – подршке за предлоге обуке од стране заинтересованих партнера.

Наведени концепт састоји се од следећих елемената:

Циљеви

Садашњи почетни програми обуке и програми стручног усавршавања генерално не пружају судијама и тужиоцима онај ниво знања који им је потребан за решавање проблема високотехнолошког криминала и руковање електронским доказима.

Стога би концепт обуке за судије и тужиоце требало да има следеће циљеве:

- Омогућити институцијама за обуку да спроводе почетне програме обуке и програме стручног усавршавања засноване на међународним стандардима.
- Омогућити највећем могућем броју будућих и садашњих судија и тужилаца да стекну основна знања о високотехнолошком криминалу и електронским доказима.
- Пружити напредну обуку једном кључно значајном броју судија и тужилаца.
- Подржати континуирану специјализацију и техничку обуку судија и тужилаца.
- Допринети повећању знања путем повезивања и сарадње међу судијама и тужиоцима.
- Омогућити приступ различитим програмима и мрежама за обуку.

Следеће мере могу помоћи постизању наведених циљева:

1. Институционализовање почетне обуке

- У земљама у којима је почетна обука заправо практична обука на радном месту, препоручује се да се барем један део те обуке посвети високотехнолошком криминалу и електронским доказима.

- У земљама у којима почетну обуку држе институције за обуку судија и тужилаца програм обуке треба да обухвати најмање један модул основног нивоа о високотехнолошком криминалу и електронским доказима. Ове теме треба, додатно, уврстити у обавезне модуле који обухватају материјално и процесно право. Потребно је понудити и опционе (факултативне) модуле за унапређење знања о високотехнолошком криминалу и електронским доказима.
- Посебне модуле обуке треба стандардизовати у тој мери да постану обновљиви и да омогуће кандидатима да се усавршавају са основног ка напреднијим нивоима.

2. Институционализовање стручног усавршавања

- Институције које пружају стручно усавршавање треба да имају најмање један основни модул о високотехнолошком криминалу и електронским доказима да би они који су већ на дужности судије или тужиоца, а нису то слушали у оквиру почетне обуке, прошли најмање један основни модул о високотехнолошком криминалу и електронским доказима.
- Ове институције би требало још додатно да нуде курсеве напредног нивоа.

3. Стандардизовани и обновљиви курсеви или модули

- Треба развити стандардизоване курсеве или модуле који се могу понављати у ширем обиму и рационално у погледу трошкова, који ће омогућити будућим и садашњим судијама и тужиоцима да напредују са основног на напредне нивое.
- Потребно је извршити оцењивање постојећих основних курсева који се могу уврстити у програм почетне обуке или стручног усавршавања. Касније се један стандардни курс може препоручити институцијама за почетну обуку и стручно усавршавање.
- Слично оцењивање треба извршити за курсеве напредног нивоа, тако да се касније може препоручити један стандардни курс напредног нивоа.
- Предавачи треба да буду обучени за држање таквих курсева у толикој мери да могу да их држе као домаћи предавачи на свом језику, уз само ограничену потребу за ангажовањем међународних предавача.

4. Приступ обуци и материјалу за самостално учење

- Наставни материјал треба да буде припремљен тако да одражава заједничке међународне стандарде и добру праксу. Такав материјал треба да буде доступан институцијама за обуку без великих трошкова и с циљем да се дистрибуира на локалном нивоу.
- Иако судије и тужиоци треба да добију обуку, пре свега, о томе како примењивати домаћи закон, без обзира на то могуће је израдити стандардизоване материјале за обуку на такав начин да се остави довољно простора за домаће системе и прописе.
- Потребно је израдити и учинити доступним курсеве који се похађају путем интернета.

5. Пилот центри за основну и напредну обуку

- Потребно је основати неколико пилот-центра за основну и напредну обуку судија и тужилаца о високотехнолошком криминалу и електронским доказима где би се могли тестирати и даље развијати стандардизоване курсеве и материјале, ширити добру праксу, спроводити истраживања о подучавању, водити регистар предавача, спроводити обуку предавача и држати обуку у другим земљама са сличним системима и језиком.
- Пилот-центри треба да координишу рад једни с другима уз подршку Савета Европе.
- Судије и тужиоци који су спријемни да постану специјалисти треба да размотре могућност да та знања стекну похађањем обуке организоване преко центра изузетности за полицијске органе и организације из ове области.

6. Повећање знања путем међусобног повезивања и умрежавања

С тог разлога:

- Поред почетне обуке, од кључног је значаја повезивање и мрежна комуникација судија и тужилаца са другим судијама и тужиоцима, али и са читавим низом других субјеката у овој области.
- Судије и тужиоци треба да користе постојеће мреже за судије и тужиоце (као што је GPEN).
- Треба разговарати о томе да Савет Европе формира једну међународну мрежу за судије који судије у предметима високотехнолошког криминала односно „судије за електронски криминал“ (слично као GPEN за тужиоце).
- Умрежавање европских институција које нуде обуку о високотехнолошком криминалу и електронским доказима треба да подрже Савет Европе и Европска мрежа за обуку судија и тужилаца.
- Да би судијама и тужиоцима олакшали приступ овим и многим мрежама везаним за високотехнолошки криминал, Савет Европе треба да предочи иницијативе и мреже и успостави портал са линковима, кратким информацијама и контакт-информацијама о различитим мрежама, чиме ће се омогућити координација међу мрежама. На тај начин ће се додатно омогућити приступ постојећим материјалима и иницијативама.

7. Сарадња јавног и приватног сектора

- Била би корисна подршка приватног сектора обуци судија и тужилаца, имајући на уму да приватни сектор располаже потребним стручним знањем о овој теми. У исто време, судије и тужиоци морају да остану независни и непристрасни.
- Институције за обуку судија и тужилаца могу користити експертизу која постоји у приватном сектору када осмишљавају програме обуке, израђују материјале за обуку и држе курсеве.
- Подршка приватних организација институцијама за обуку не сме се посматрати тако као да ће се њоме испословати неке повољне судске одлуке или да ће она донети посао, него као начин да судије и тужиоци добију адекватне информације које им омогућавају да донесу информисане одлуке.
- Приватни сектор може на транспарентан начин дати подршку међународним или домаћим организацијама, академијама, иницијативама за обуку или осталим трећим лицима која ће потом подржати независне институције за обуку.
- Иако је важно да судије и тужиоци имају преглед о интернету и високотехнолошком криминалу, исто тако је важно да им се дају информације које се односе само на конкретну платформу. Компаније које се баве овом делатношћу могу дати материјал за посебне модуле (уместо читавог курса) о томе како раде платформе које су од значаја за разумевање.

Лисабонска мрежа Савета Европе усвојила је овај концепт у септембру 2009. године и препоручила да се дистрибуира и усвоји на што више институција за обуку судија и тужилаца. Мрежа је такође одлучила да овај концепт изнесе пред Консултативно Савет Европских судија и Консултативно Савет Европских тужилаца, као и Европску комисију за ефикасност правосуђа (ЦЕПЕЈ) како би остварила најширу могућу подршку овом концепту.

2 Увод

Последњих година у многим друштвима у свету учињен је огроман напредак ка информатизацији друштва. Данас информационе и комуникационе технологије (ИКТ) продиру у готово све сфере живота. Због све већег ослањања на ове технологије, а тиме и овисности о њима, друштво постаје подложно претњама као што су високотехнолошки криминал, тј. кривична дела против компјутерских података или система или учињена употребом компјутерских података или система.

Осим великог броја кривичних дела против или употребом ИКТ-а, све је већи број других предмета који завршавају на суду а у којима се појављују електронски докази похрањени у компјутерском систему или неком другом уређају.

Због свега тога судије и тужиоци морају бити спријемни да се боре с високотехнолошким криминалом и да користе електронске доказе. Како наводи Консултативно веће европских судија¹, "неопходно је да судије, након што су завршили све потребне нивое студија права, добију опсежну, разноврсну обуку како би могли на задовољавајући начин обављати своју функцију" (став 3.), а у обуци би "требало да се узме у обзир потреба за социјалном свести и обимно разумевање различитих тема које одржавају сложеност живота у друштву" (став 27.). Толико је велики значај ИКТ-а у данашњем друштву, да судије и тужиоци морају поседовати барем основно познавање тих технологија и с њима повезаних проблема.

Док су у многим земљама органи за спровођење закона успели да се оспособе за истрагу у области високотехнолошког криминала и да раде са електронским доказима, чини се да то није било тако и са судијама и тужиоцима који, ипак, имају кључну улогу у кривичноправном процесу. Из искуства је јасно да се у многим случајевима судије и тужиоци сусрећу с тешкоћама у суочавању са новим реалностима високотехнолошког света.

Због тога су потребни посебни напори да се судијама и тужиоцима омогући да кривично гоне и судије у предметима високотехнолошког криминала и да користе електронске доказе, и то у виду обуке, повезивања и специјализације.

Стручно знање и капацитети приватног сектора у погледу нових технологија кључни су за обуку органа за спровођење закона. Они ће такође бити корисни и за обуку судија и тужилаца², али овај потенцијал до сада није био довољно искоришћен. А у исто време се мора очувати независност и непристрасност судија и тужилаца. Због тога су потребни иновативни приступи којима ће се осигурати независност судија и тужилаца, а истовремено да им се омогући приступ стручном знању приватних компанија и стицање знања о томе како ради та индустрија и технологија. Концепт који се овде предлаже показује како институције за обуку судија и тужилаца могу имати користи од подршке из академских институција и привредних субјеката коришћењем стандардизованих програма обуке и других метода.

Сврха концепта који се представља у овом раду је помоћи институцијама за обуку судија и тужилаца да израде програме за обуку о високотехнолошком криминалу и електронским доказима за судије и тужиоце и да ту обуку уврсте у редовне програме почетне обуке и стручног усавршавања (тј. да је институционализују).

¹ Мишљење бр. 4 о одговарајућој почетној обуци и стручном усавршавању за судије на нивоу држава и европском нивоу (СЦЈЕ (2003.) Оп по 4)

² Видјети студију објављену у марту 2009. год.: "[Co-operation between LE, Industry and Academia to deliver long term sustainable training to key cybercrime personnel](#)" (Сарадња правних експерата, приватног сектора и академске заједнице на спровођењу дугорочне и одрживе обуке за кључно особље за високотехнолошки криминал)

Овај концепт се заснива на информацијама које су дале институције за обуку судија и тужилаца у Белгији, Хрватској, Грузији, Немачкој, Француској, Холандији, Пољској, Португалу, Румунији, Шпанији, „Бившој Југословенској Републици Македонији“ и Великој Британији (одговори на упитник пристигли у јуну 2009. године), радионици одржаној у Португалу у јулу 2009. године на којој су били представници из Белге, Ирске, Португала, Холандије и Велике Британије, као и приватног сектора и радионици одржаној у Страсбоургу, 3. и 4. септембра 2009. год., уз учешће представника институција за обуку судија и тужилаца наведених земаља, приватног сектора, као и Европске мреже за обуку судија и тужилаца и Лисабонске мреже Савета Европе³.

Овај процес који је укључио бројне и различите учеснике довео је до израде – по први пут – концепта за обуку судија и тужилаца о питањима високотехнолошког криминала и електронских доказа. Партиципаторна природа овог процеса сигурно ће допринети бољој сарадњи различитих учесника и обједињавању знања и стучности у остваривању овог концепта.

Лисабонска мрежа Савета Европе одобрила је овај концепт у септембру 2009. год. и препоручила да га институције за обуку судија и тужилаца дистрибуирају и проведу. Одлучено је да се овај концепт достави Консултативном већу европских судија и Консултативном већу европских тужилаца, као и Европској комисији за ефикасност правосуђа (ЦЕПЕЈ) како би се осигурало да концепт добије што ширу подршку.

³ Лисабонска мрежа за размену информација између физичких и правних лица задужених за обуку судија

3 Институције и системи обуке⁴

У Европи – а слично је и у другим регијама – системи обуке судија и тужилаца се прилично разликују⁵.

Што се тиче почетне обуке, систем се обично састоји од једног од следећих или њихове комбинације⁶:

- Систем А: Кандидати – након што заврше правни факултет (универзитетска диплома) и често након то су положили пријемни испит – добијају посебну обуку у центру за обуку судија да би могли постати судије и/или тужиоци. Понекад се будући судије и тужиоци заједно обучавају, а понекад у различитим институцијама.
- Систем Б: Кандидати – након што су завршили правни факултет (универзитетска диплома) – скупљају практично искуство кроз рад (понекад у виду формалног приправништва) у тужилаштву, суду, адвокатским уредима или другим институцијама – пре полагања испита који ће им омогућити стицање квалификације за адвоката, тужиоца или судију. У овом случају нема централизоване посебне институције за њихову обуку⁷.

Обуку на радном месту, тј. стално стручно усавршавање судија и тужилаца који обављају ту дужност, нуде јавне институције за обуку судија и тужилаца, које су такође задужене за почетну обуку (нпр. у Француској, Грузији, Холандији, Пољској, Португалу, Румунији, Шпанији, „Бившој Југословенској Републици Македонији“, Хрватској) институције за обуку које су посебно основане за стручно усавршавање (нпр. у Немачкој) или друге јавне институције, невладине организације, међународне организације или приватни сектор. У неким случајевима ово је предвиђено годишњим програмима обуке или се може организовати на *ad hoc* основи. У већини случајева, стручно усавршавање је опционално, осим ако судије или тужиоци не обављају своју дужност на посебном суду (нпр. у Румунији).

План и програм обуке за почетну обуку и усавршавање у већини случајева захтева формални процес разматрања и усвајања, иако већа флексибилност постоји у случајевима програма усавршавања. На пример:

⁴ У овом документу под изразом “институција за обуку” подразумева се сваки субјект који је одговоран за спровођење обуке.

⁵ Како наводи Консултативно веће судија Савета Европе 2003. године: “Постоје велике разлике међу европским земљама у погледу почетне обуке и стручног усавршавања судија. Ове разлике могу делимично проистацати из специфичних одлика различитих судских система, али у неким сегментима нису неизбежне нити су неопходне. Неке земље организују дуготрајну формалну обуку у специјализованим институцијама, након чега следи интензивни наставак обуке. У другима је предвиђена нека врста приправништва уз менторство искусног судије, који приправницима преноси знање и даје стручне савете на основу конкретних примера, показује им какав приступ да заузму, а при том избегава држање моралистичких придика. Земље обичајног права увелико се ослањају на дугогодишње стручно искуство, уобичајено у адвокатури. Између ових могућности, постоји цео низ земаља у којима је обука у различитој мери организована и обавезна.”

Мишљење број 4. Консултативног већа Европских судија (CCJE) достављено Комитету министара Савета Европе о одговарајућој почетној обуци и стручном усавршавању за судије на нивоу државе и Европске уније (CCJE (2003.) Ор. № 4; новембар 2003. год).

⁶ Видети Прилог за више информација.

⁷ Овде треба поменути специфичности система обичајног права. У Великој Британији, на пример, судије се именују из редова искусних практичара. Такође постоји могућност за практичаре који нису сталне судије да буду привремене судије у трајању од најмање једног месеца сваке године, након чега велика већина бива именована за сталне судије. Осим тога, много је лаика именованих да буду чланови трибунала (грађанско) и судова (углавном кривично право). Постоје посебни програми обуке која се врши пре сваког именовања и у току обављања функције.

- У Француској се план и програм утврђује након консултација на нивоу правосудних институција, правника и одељења Министарства правосуђа. Програм обуке се након тога доставља Управном одбору образовне институције на усвајање.
- У Немачкој је Програмска конференција Немачке правосудне академије – коју сачињавају представници различитих администрација правосудног система, као и стручна удружења судија и тужилаца – одговорна за израду плана и програма стручног усавршавања на овој академији.
- У Пољској до 30. априла сваке године одељења Министарства правде, председници судова и тужилаштва достављају предлоге. На основу тих предлога Директор државне школе представља Програмском одбору план наставних активности за следећу годину на одобрење до 30. јула. Након одобрења Министарства правде, наставни план се шаље одговорним одељењима Министарства правде, председницима другостепених судова и апелационим тужилаштвима.
- У Румунији стратегију за почетну обуку и стручно усавршавање усваја Научно веће Државног института судија и Виши савет судија.
- У Шпанији планове и наставне програме припрема педагошка комисија која се састоји од стручњака за правна питања у консултацији са удружењима судија или појединачно судијама. Програме почетне обуке и стручног усавршавања судија на крају одобрава Генерално Савет за правосуђе.
- У Португалу програм обуке сваке године разматра и припрема Центар за правосудне студије. Садржај програма почетне обуке је утврђен законом, док се програм стручног усавршавања мења сваке године у складу са потребама утврђеним у пракси. Програм обуке се утврђује након консултација са вишим правосудним већима, порезним и управним судовима и тужилашвом.
- У Белгији опште и посебне формацијске програме сваке године израђује и надзире *Institut de formation judiciaire*. Овај институт је основан недавно законом (31. 02. 2007. год.), а ради од почетка 2009. године. Високотехнолошки криминал је укључен у (често факултативно) стручно усавршавање.
- У Холандији Савет судија и Савет главних тужилаца (који заједно формирају инструктивну организацију за институцију за обуку ССР) одлучује да ли постоје средства за предложени програм обуке. Предлоге могу давати, на пример, тужиоци или судије или предавачи на ССР-у, и ако постоје расположива средства, обуку ће припремити одговарајући стручњаци са ССР-а, из тужилаштва, судије или ако је потребно, треће стране, укључујући и приватни сектор.
- У Хрватској се програми за почетну обуку и планови за стручно усавршавање утврђују у сарадњи са Консултативним саветом и Програмским саветом Правосудне академије. Програмски савет утврђује приоритете обуке и доставља предлог нацрта годишњег програма стручног усавршавања. Консултативни савет доноси овај акт и даје смернице за утврђивање стратегије стручног усавршавања. Чланови оба Савета су угледни правни стручњаци и представници свих циљних група Правосудне академије.

Институције за обуку могу ангажовати спољне стручњаке, нарочито ако су предмети специфични и техничке природе као што је случај са високотехнолошким криминалом и електронским доказима. На пример:

- У Немачкој државна правосудна академија стално ангажова спољне предаваче, који су углавном правни стручњаци или истраживачи, али понекад су то и експерти ангажовани у приватним и јавним компанијама из ове делатности.
- У Холандији, консултанти и експерти из компанија су укључени у израду курсева обуке, а и држе обуку.

- У Румунији се Државни институт магистрата ослања на спољне тренере и предаваче у специјализованим областима као што су високотехнолошки криминал (нпр. Савет Европе, Министарство правосуђа САД, ФБИ, Тајну службу САД, као и приватни сектор, као што су eBay, VISA, American Express, Amazon, PayPal, Microsoft), а нарочито у случају обуке тренера.
- У Шпанији је Генерални Савет за правосуђе потписао споразум са компанијама из приватног сектора (CYBEX, Logality) за одржавање обуке о високотехнолошком криминалу и високотехнолошкој форензици. Осим тога, експерти из приватног сектора учествују у обуци судија и тужилаца.
- У Португалу су предавачи на Центру за правосудне студе углавном судије и тужиоци. За стручно усавршавање (нпр. семинаре или кратке курсеве) могу се ангажовати тренери из приватног сектора и други експерти.
- У Хрватској су специјалисти из полицијских јединица који се баве сузбијањем организованог и привредног криминала укључени у израду и спровођење обуке.
- У Белгији се највећи постотак буџетских средстава предвиђених за обуку судија и тужилаца издваја за обуку коју организују универзитети. Могуће је, међутим, ангажовати и експерте из приватног сектора за неке програме обуке.

Импликације везане за обуку судија и тужилаца о високотехнолошком криминалу односно електронским доказима су следеће:

- Судије и тужиоци, у правилу, почињу своју едукацију на студију права на универзитету. Може се претпоставити да, што се више проблематика високотехнолошког криминала и електронских доказа буде уређивала законом, то ће се ова област више укључивати у уџбенике и наставне програме правног факултета. Међутим, може бити корисно дати одређене предлоге у том погледу онима који су одговорни за припрему материјала за наставу на универзитету.
- У земљама у којима почетну обуку врше институције за едукацију судија и тужилаца требало би да је могуће у наставни програм уврстити и обуку о високотехнолошком криминалу односно електронским доказима.
- Тамо где се почетна обука одвија на радном месту то је мање могуће.
- У већини земаља постоје институције за обуку судија и тужилаца на радном месту и требало би да је могуће уврстити високотехнолошки криминал односно електронске доказе у програм те обуке.
- Иако је могуће организовати *ad hoc* обуку на радном месту (усавршавање), потребно је проћи формалну процедуру и добити одобрење за уврштавање високотехнолошког криминала односно електронских доказа у формални програм и на тај начин такву обуку институционализовати.
- Обука на радном месту (усавршавање) је обично факултативна. Биће изазов уверити судије и тужиоце да прођу такву обуку из једне толико техничке области као што је високотехнолошки криминал односно електронски докази⁸.
- Експертиза из јавног и приватног сектора је потребна и може се ангажовати за израду курсева обуке, обуку тренера и одржавање курсева.

⁸ У Португалу је стручно усавршавање је обавезно (нпр. сваки судија и тужилац мора похађати најмање два семинара годишње), а у Румунији у неким случајевима може да буде обавезно.

4 Вештине и знање који се траже од судија и тужилаца

Очигледно је да ће све већи број кривичних предмета, али и многи предмети из грађанског или управног права који дођу на суд бити на овај или онај начин везани за информацијсе и комуникационе технологије, и да ће се већина судија у кривичним предметима и тужилаца суочити са, ако не високотехнолошким криминалом, онда са стварима које се тичу електронских доказа. Због тога не довољно само обучавати специјализоване судије и тужиоце.

Знање о високотехнолошком криминалу и електронским доказима је потребно проширити на што већи круг: сви или што је више могуће судија и тужилаца, зато, треба да стекне барем основна знања о питањима везаним за високотехнолошки криминал и електронске доказе. То основно знање треба пружити кроз почетну обуку за будуће судије и тужиоце, а и у виду стручног усавршавања за судије и тужиоце који већ обављају ту дужност.

У исто време, овде се ради о веома техничким питањима која се константно развијају и не може се очекивати да судије и тужиоци генерално могу пратити технолошка достигнућа у сваком тренутку. Стога је неопходно да се напредно знање пренесе на један довољан број судија и тужилаца који ће постати специјалисти за високотехнолошки криминал и електронске доказе.

4.1 Основно знање

У већини правосудних система не може се предвидети који ће судија добити који предмет (принцип „природног судије“), тако да, на крају, све судије, истражне судије и тужиоци треба да имају основно знање о питањима везаним за високотехнолошки криминал и електронске доказе. „Основно знање“ значи да треба да се разумеју у следеће:

- Компјутере и мреже: како функционишу, основне појмове рада интернета, улогу добављача интернет услуга, посебне изазове за судије и тужиоце
- Високотехнолошки криминал: како се информационе и комуникационе технологије користе за извршење кривичног дела
- Закони о високотехнолошком криминалу: домаћи закони (укључујући и судску праксу) и међународни стандарди
- Стварна и месна надлежност
- Електронски докази: техничка процедура и законска питања.

Након ове основне обуке, судије и тужиоци би требало да могу да:

- Повежу криминалну радњу са одредбама домаћег закона
- Одобре истражне радње
- Нареди претрес и одузимање компјутерских система и давање електронских доказа
- Убрзају међународну сарадњу
- Испитају сведоке и вештаке
- Изнесу/оцене електронске доказе.

У наставку дајемо један пример типичног основног курса обуке за судије и тужиоце.

Пример: Обука о високотехнолошком криминалу и електронским доказима – уобичајени модул за стицање основног знања

Циљ курса	До краја овог курса судије и тужиоци треба да стекну основно знање о томе шта су високотехнолошки криминал и електронски докази, како поступати у вези с тим, који материјални и процесни закони се примењују, као и које технологије, те колико хитне и ефикасније мере треба провести, као и у којег обима треба да буде међународна сарадња
Сесија 1	О високотехнолошком криминалу <ul style="list-style-type: none"> ➤ Зашто се бринути због високотехнолошког криминала? ➤ Шта је високотехнолошки криминал? ➤ Изазови за судије и тужиоце ➤ <u>Домаћи закони и међународни стандарди</u>
Сесија 2	Технологија <ul style="list-style-type: none"> ➤ Функционисање интернета (основни појмови) ➤ Речник појмова ➤ Протоколи
Сесија 3	Високотехнолошки криминал као кривичног дело у домаћим законима <ul style="list-style-type: none"> ➤ Кривична дела усмерена против компјутерских података и система ➤ Компјутерска превара и компјутерско кривотворење ➤ Кривична дела у вези садржаја (дечја порнографија, ксенофобија, расизам) ➤ Кривична дела у вези с интелектуалном својином ➤ Судске одлуке/судска пракса
Сесија 4	Електронски докази <ul style="list-style-type: none"> ➤ О електронским доказима: дефиниције и карактеристике ➤ Захтјеви за електронским доказима ➤ Компјутерска форензика
Сесија 5	Процесни закон/истражне радње <ul style="list-style-type: none"> ➤ Стварна и месна надлежност ➤ Хитно очување компјутерских података ➤ Издавање наредби/налога ➤ Претрес и одузимање компјутерских података ➤ Пресретање саобраћаја и садржај података ➤ Заштита
Сесија 6	Интеракција са приватним сектором
Сесија 7	Међународна сарадња <ul style="list-style-type: none"> ➤ Конвенција о високотехнолошком криминалу као оквир међународне сарадње ➤ Општи принципи ➤ Привремене мере и улога контакт места доступних 24 часа дневно ➤ Узајамна правна помоћ и улога надлежних органа
Сесија 8	Оцењивање и закључивање
Логистика и материјали	Ова обука се може спроводити путем интернета или у учионици. Ако се проводи у учионици: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Довољна је учионица која има компјутер и пројектор за презентације (с обзиром да овај курс не садржи практичне вежбе, као што су демонстрација форензичког софтвера или истражних радњи, није потребна компјутерска лабораторија) ➤ Одговарајући делови домаћих материјалних и процесних закона ➤ Будимпештанска конвенција о високотехнолошком криминалу, заједно са извештајем с образложењима ➤ Хрестоматија са речником појмова и друге уводне информације ➤ Ако се предавања држе на страном језику, потребно је предвидети преводиоца, а материјали треба да буду преведени.

4.2 Напредно знање

Понекад основно знање не довољно да се реши судски предмет високотехнолошког криминала. За такву ситуацију ће бити потребно да знатан број судија, истражних судија и тужилаца има напредне знање да би могли да спроведу истрагу, кривично гонити, односно да суде сложене случајеве који се тичу високотехнолошког криминала и електронских доказа, или дати помоћ другим тужиоцима и судијама.

У неким земљама формирани су специјализована одељења у тужилаштву (нпр. Румунија, Србија), у другим, опет, велика тужилаштва располажу са више специјализованих тужилаца. У Холандији је у току програм *intensiveringsprogramma* како би се, између осталог, постигло да у сваком од једанаест великих тужилаштава буде најмање по један специјализовани тужилац. У Италији, према новом закону о високотехнолошком криминалу, 29 тужилаштава је сада надлежно за високотехнолошки криминал. У Португалу лисабонско окружно тужилаштво има специјално одељење за компјутерски криминал, којем се додељују ове истраге.

У неким земљама одређени тужиоци могу да надгледају рад јединица за високотехнолошки криминал у оквиру полиције. У већини земаља тужилаштва су тако херархијски организована да виши тужилац може доделити случај специјализованом тужиоцу. Стога је могуће одредити тужиоце који ће добити напредни степен овог знања.

Што се тиче судија, у неким земљама је могуће да се предмети високотехнолошког криминала доделе специјализованом судији у суду који се бави одређеним врстама криминалитета, као што је организовани криминал. Такав пример (вероватно једини у Европи) је Србија, где се посебно одељење окружног суда у Београду бави предметима високотехнолошког криминала. Међутим, с обзиром да се у већини правосудних система примењује принцип „природног“ судије, неопходан је другачији приступ. У Холандији је, можда јединствено у свету) основано пет центара са специјализованим судијама који служе као ресурс другим судијама. У Шпанији се на нивоу Општег Савета за правосуђе разматра сличан предлог, према којем би група судија специјализованих за високотехнолошки криминал и електронске податке помогла и саветовала друге судије. У Белгији се законом не захтева специјализација, али већина судова има могућност да тражи да се један или више њихових чланова специјализују. Чињеница да се ти предмети додељују овим специјализованим судијама, међутим, само је питање унутрашње организације суда. Понекад је надлежност за одлучивање у неким предметима законом дата одређеним судовима у земљи (Брисел). Па ипак, у већини случајева надлежност се одређује према месту извршења кривичног дела, а тамо нема увек специјализованог судије или тужиоца. У многим земљама постоје судови који можда чешће од других имају случајеве високотехнолошког криминала, због чега треба да имају виши степен специјализације од других.

“Напредно знање” значи да би судије и тужиоци требали имати практично разумевање и бити способни да примењују знање о следећем:

- Компјутерима и мрежама:
 - Речник термина везаних за компјутере и високотехнолошки криминал
 - Рад интернета
 - Протоколе и технологију
 - Улогу добављача интернет услуга

- Високотехнолошком криминалу:
 - Трендови у високотехнолошком криминалу
 - Типологије: посебне типове и технике високотехнолошког криминала (нпр. *Phishing**, *botnet** и други *malware**, дечја порнографија)
 - Практични примери и симулације
- Високотехнолошким законима и другим прописима:
 - Домаћи закони и судска пракса
 - Међународна сарадња: међународни и билатерални споразуми, путеви правосудне сарадње и практичне методе хитне сарадње
- Истрази и електронским доказима:
 - Стварна и месна надлежност
 - Одредбе процесног права и њихова практична примена
 - Радње претраживања, одузимања и очувања електронских доказа
 - Карактеристике форензичког софтвера
 - Идентификација осумњичених
 - Праћење криминалног новца
 - Заштита и услови
 - Изношење електронских доказа на суду.

Пример: Обука о високотехнолошком криминалу и електронским доказима – типичан модул напредног знања⁹

Циљ курса	До краја курса судије и тужиоци треба да стекну напредни степен знања које се може применити у пракси о раду компјутера и мрежа, о томе шта је високотехнолошки криминал, о законима и другим прописима о високотехнолошком криминалу, надлежности, истражним радњама и електронским доказима, и међународној сарадњи
Сесија 1	Компјутери и мреже
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Речник термина у вези компјутера и високотехнолошког криминала ➤ Рад информационе и комуникационе технологије и интернет инфраструктуре <ul style="list-style-type: none"> - Протоколи и технологије - Како компјутери комуницирају - Истрага о ИП-у и електронским доказима – бројеви и компјутерска имена - Улога добављача интернет услуга ➤ Информације на интернету <ul style="list-style-type: none"> - Прикупљање информација - Коришћење (скривених) интернет база података ➤ Профили социјалних група <ul style="list-style-type: none"> - Начини комуникације - Начини анонимности ➤ Откривање/идентификација локације и идентитета компјутера, компанија и особа на интернету

^{*} *phishing* – прибављање осетљивих информација, најчешће података о личности, на превару (прим.прев.)

^{*} *botnet* – аутоматизовани роботски систем, спада у злоћудни софтвер (прим.прев.)

^{*} *malware* – злоћудни софтвер, пројектован ради неовлашћеног упада у туђи компјутер (прим. прев.)

⁹ На темељу одговора наведених у упитнику и примера који је Холандија предочила.

Сесија 2	<p>Високотехнолошки криминал и безбедносни ризици</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Трендови у високотехнолошком криминалу ➤ Типологије: Посебни типови и технике високотехнолошког криминала (нпр. phishing, botnet и других malware, дечја порнографија) ➤ Како криминалци користе информације и комуникационе технологије ➤ Преступници ➤ Утицај високотехнолошког криминала ➤ Како повећати безбедност информационих и комуникационих технологија ➤ Практични примери и симулације
Сесија 3	<p>Закони о високотехнолошком криминалу: материјално кривично право</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Кривична дела против компјутерских података и система ➤ Компјутерска превара и кривотворење ➤ Кривична дела у вези садржаја (дечја порнографија, кривична дела почињена из мржње) ➤ Кривична дела везана за интелектуалну својину ➤ Судске одлуке/судска пракса
Сесија 4	<p>Истрага и електронски докази</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Електронски докази <ul style="list-style-type: none"> - Трагови/отисци на компјутерима, интернету, дигиталној комуникацији - Радње претраживања, одузимања и очувања електронских доказа - Карактеристике форензичког софтвера - Идентификација осумњичених - Праћење новца потеклог од криминала - Заштита и услови - Управљање предметима/припрема - Изношење електронских доказа на суду ➤ Организација спровођења закона у вези са високотехнолошким криминалом и електронским доказима ➤ Студе случаја
Сесија 5	<p>Закони и други прописи о високотехнолошком криминалу: процесно право</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Хитно очување компјутерских података ➤ Наредба за достављање података ➤ Претраживање и одузимање компјутерских података ➤ Пресретање промета и садржаја података ➤ Заштита ➤ Комуникација са добављачима интернет услуга/приватним сектором ➤ Студе случаја
Сесија 6	<p>Стварна и месна надлежност</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Општа начела ➤ Надлежност за високотехнолошки криминал - изазови ➤ Одредбе о надлежности у Конвенцији о високотехнолошком криминалу ➤ Студе случаја
Сесија 7	<p>Међународна сарадња</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Конвенција о високотехнолошком криминалу као оквир за међународну сарадњу ➤ Општа начела ➤ Привремене мере, улога контактних тачака доступних 24/7 и полицијска сарадња ➤ Узајамна правна помоћ и улога надлежних органа ➤ Студе случаја

Сесија 8	Евалуација и закључци
Логистика и материјали	<p>Ова обука се може спроводити путем интернета или у учионици. Ако се проводи у учионици:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Потребна је учионица која има компјутер и пројектор за презентације ➤ Било би корисно да полазници имају компјутер с приступом интернету (али ово није услов) ➤ Одговарајући делови домаћих материјалних и процесних закона ➤ Будимпештанска конвенција о високотехнолошком криминалу, заједно са извештајем с образложењима ➤ Хрестоматија са речником појмова и друге уводне информације ➤ Ако се предавања држе на страном језику, потребно је предвидети преводиоца, а материјали треба да буду преведени.

Судијам и тужиоцима обично није потребна та врста техничких вештина и знања која је потребна за истражитеље високотехнолошких кривичних дела или форензичаре. Па ипак, мислимо да је корисно да се присетимо се напора који су уложени да би се дошло до једног систематског програма обуке за службенике агенција за спровођење закона.

Пројект који је водила Garda Síochána из Ирске, финансиран средствима Европске комисије (Програм Falcone 2002.), и уз учешће експерата из десет земаља чланица ЕУ, развио је један стандардизовани основни („Први ниво“) програм обуке о високотехнолошком криминалу за службенике агенција за спровођење закона. Од 2004. године организује се двонедељни течај који је већ проведен у многим европским и ваневропским земљама. Течај је добио акредитацију Универзитетског колеџа у Даблину 2006. године ([University College Dublin](http://www.ucd.ie)).

У оквиру каснијих пројеката које је водила Гарда из Ирске у партнерству са УЦД-ом, припремљени су додатни модули средњег и напредног степена, у општем настојању да се припреми један потпуно акредитирани магистарски програм компјутерске форензике и истраге о високотехнолошком криминалу за службенике агенција за спровођење закона на глобалном нивоу. Постојећи модули средњег степена за полазнике из агенција за спровођење закона обухватају:

- Истраге на интернету
- Истраге о мрежама
- Форензику NTFS система
- Форензику Linux
- Форензику мобилне телефоне
- Бежичне LANS и VOIP
- Напредно исписивање скупа података
- Форензику живих података
- Форензику Microsoft Vista.

Ови модули се стално ажурирају, а у припреми су и додатни модули.¹⁰

Еуропол је у јулу 2007. године основао Групу за усклађивање обуке о високотехнолошкој кривичној истрази чији је примарни циљ да се ускладе све ове активности унутар Европске уније а у вези са обуком о високотехнолошком криминалу, како би се утврдио један сертификовани курикулум за истражитеље из агенција за спровођење закона и проширио и на земље изван ЕУ као помоћ другим агенцијама за спровођење закона које желе да то исто ураде. Партнери у овој активности су Европска комисија, ОЛАФ, Eurojust, ЦЕПОЛ, Интерпол, Савет Европе, Уједињене нације, Центар за високотехнолошке кривичне истраге

¹⁰ Остали примери укључују програме за високотехнолошки криминал Агенције за унапређење полицијских активности Велике Британије ([UK National Policing Improvement Agency](http://www.uknpi.gov.uk)).

Универзитетског колеџа у Даблину, Универзитет у Троју, Christchurch универзитет из Кентерберија, Универзитет у Болоњи, као и бројне компаније.

4.3 Специјалистичко знање

Неке судије и тужиоци могу стећи специјалистичко знање на постдипломским студијима, самосталним учењем, учећи од колега или стичући искуство у струци. То знање неће бити део редовних програма обуке. Судије и тужиоци који имају такво специјалистичко знање представљају и за друге драгоцен извор знања, а важно место имају и као предавачи.

5 Садашња обука о високотехнолошком криминалу и електронским доказима

5.1 Почетна обука

“Почетна обука” подразумева обуку коју добију кандидати, након што су завршили студе права на универзитету, како би постали судије и/или тужиоци. У многим системима почетну обуку спроводи институција за обуку судија и тужилаца у трајњу од једне до три године. У неким другим почетна се обука састоји од више или мање формализоване практичне обуке на радном месту, без посебног наставног програма.

У већини земаља високотехнолошки криминал и електронски докази или уопште нису предвиђени као део почетне обуке или, ако и јесу, онда у мањој мери. На пример:

- У Француској обука из области процесног права на Ecole Nationale de la Magistrature (ENM) обухвата трочасовно предавање стручњака за информационе технологије о претраживању у циљу проналаска електронских доказа и о технологији; питања високотехнолошког криминала се не обрађују.
- У Грузији високотехнолошки криминал није предвиђен у почетној обуци за тужиоце, али је присутан у обуци за судије и судско особље као полудневни курс у форми предавања.
- У Немачкој високотехнолошки криминал није обавезан у практичној обуци на радном месту.
- У Хрватској, Пољској и Румунији ове теме нису укључене у почетну обуку.

Међутим, у неким земљама високотехнолошки криминал и електронски докази уобичајени су у почетној обуци. На пример:

- У Холандији почетна обука садржи основни једнодневни курс о високотехнолошком криминалу који држи Институт за едукацију тужилаца и судија (SSR) у Утрехту или Зутфену и укључују и хрестоматију и други потребан материјал. Курс садржи интерактивне семинаре и студе случаја. Осим овог основног једнодневног курса и дубинске четвородневне обуке, нуди се и дводневни курс који држе еминентни стручњаци.
- Шпанска правосудна школа нуди почетну обуку о високотехнолошком криминалу и електронским доказима новоименованим судијама, и као обука о материјалном и процесном праву. То је део обавезне обуке о процесном праву и узимању доказа. Високотехнолошки криминал и електронски докази подучавају се на семинарима у трајању од четири поподнева и укључују домаће право, међународне инструменте сарадње, демонстрацију форензичког софтвера и истражне радње, одузимање електронских доказа и студе случаја. Осим тога, једном годишње организује се посебни семинар о електронским доказима и још један о материјалном праву (кривична дела почињена употребом електронских средстава). Ове семинаре држе како правни стручњаци и стручњаци за ИТ. Уз то, судије имају приступ виртуалној библиотеци о електронском криминалу. Циљ ове почетне обуке је да се пружи основно знање.
- У „Бившој Југословенској Републици Македонији“ Академија за обуку судија и тужилаца спроводи почетну обуку о високотехнолошком криминалу и електронским доказима као део обуке о кривичном праву, информацијским технологијама и претраживању. За високотехнолошки криминал и електронске доказе предвиђено је десет сати.

- У Португалу високотехнолошки криминал није посебно издвојен део наставног програма. Међутим, у области кривичних истрага постоји посебни семинар (један и по сат обуке) о високотехнолошком криминалу и дигиталним доказима. За време обуке о кривичном закону и кривичном поступку девет сати је посвећено високотехнолошким кривичним делима и процесним мерама за прикупљање дигиталних доказа и девет сати за информационе и комуникационе технологије.

Курсеве држе стални предавачи, судије, тужиоци или правници који имају искуство у тој области, специјализовани полицајци, ИТ експерти или специјалисти из компанија из приватног сектора.

Из расположивих информација може се закључити следеће:

- С обзиром је циљ пружити свим судијама и тужиоцима основни ниво знања о високотехнолошком криминалу и електронским доказима, обука која се нуди је исувише ограничена.
- Почетна обука, уз врло мало изузетака, обухвата само основни ниво, а није предвиђена даља обука.
- Обично није доступан стандардизовани материјал за обуку која се понавља.

5.2 Обука на радном месту

Обуку на радном месту, то јест, даље стручно усавршавање судија и тужилаца који обављају ту дужност нуде јавне институције за обуку, али то могу бити и бројне друге организације. На пример:

- У Француској се на Ecole Nationale de la Magistrature одржава петодневни напредни семинар у школским просторијама, а поред њега нуди се и дводневно приправништво у уреду за високотехнолошки криминал Министарства унутрашњих послова (OLCTIC). Трошкове (приближно 5.000 евра по курсу) покрива школа. Предавачи су судије, тужиоци, полицајци, стручњаци за ИТ или одабрани експерти из компанија.
- У Грузији је Висока правосудна школа једина институција задужена за стручно усавршавање судија. У њој се одржава основни дводневни курс о високотехнолошком криминалу, финансиран из државног буџета. Предавачи су факултетско особље и судије Врховног и апелационих судова. Тужиоце обучава јединица за обуку у оквиру Министарства правде, али до сада нису организовани курсеви на тему високотехнолошког криминала и електронских доказа.
- У Немачкој стручно усавршавање судија и тужилаца спроводи Немачка правна академија која организује неких 150 едукативних догађаја годишње. 2009. године два од њих су била усмерена на високотехнолошки криминал и трајала су сваки по четири дана. Предавачи су обично тужиоци и судије који имају искуство у питањима високотехнолошког криминала, али могу бити и припадници полиције, царине, пореских органа или други. Трошкове деле федерална и покрајинске владе. Ови курсеви пружају основни и напредни ниво знања.
- У Холандији, иако је стручно усавршавање факултативно, сваки судија има обавезу провести одређени број наставних сати годишње. Сваки судија може изабрати курс или курсеве које ће похађати. Институт за едукацију судија и тужилаца, али и неколико других институција и постдипломских наставних капацитета нуде стручно усавршавање из високотехнолошког криминала и електронских доказа које обухвата основни и напредни ниво. Ова институција сваке године организује три основна и три детаљнија курса и један курс који воде еминентни стручњаци. Предавачи су специјалисти из

области компјутерског криминала из домаћих тужилаштава, као и експерти из приватних компанија и других организација које се тиме баве. Међутим, Институт за едукацију судија и тужилаца нуди читав низ других курсева и обухвата правне и практичне аспекте (укупно око 400 курсева). Тако обука их високотехнолошког криминала мора да се такмичи са свим овим другим курсевима.

- У Пољској Државна школа за судије и тужиоце нуди курсеве основног и напредног нивоа у облику конференце који трају четири до пет дана. У току 2009. године организована су два таква догађаја („Методологија кривичних дела почињених употребом информацијских система“ и „Електронски докази на суду“).
- У Румунији Државни институт за судије нуди стручно усавршавање, али само на основном нивоу. На пример од 2006. до 2009. године сваке године су организована по два семинара, сваки за приближно 25 судија односно тужилаца, већином из буџета Института, неки финансирани средствима Европске комисије (*PHARE*), а неки (2006. године) уз подршку *eВауа*. Предавачи су судије и стручњаци за ИТ из Румуније, као и инострани експерти које су финансирале организације као што је Савет Европе. Високотехнолошки криминал је, штавише, обавезни предмет децентрализоване обуке на нивоу тужилаштава апелационих судова. Ову обуку такође координира Државни институт за судије.
- У Шпанији, Шпанска правосудна школа под Општим правосудним Саветом организује стручно усавршавање судија о високотехнолошком криминалу и електронским доказима. За тужиоце овакву обуку нуди Центар за правне студије под ауторитетом Министарства правосуђа. У оба случаја обука се организује у сарадњи са *СУВЕХ*-ом, приватном компанијом специјализованом за ову проблематику. Правосудна школа има буџет од приближно 42.000 евра за обуку о високотехнолошком криминалу. Могуће је финансирање и подршка из приватног сектора. Стручно усавршавање обухвата основне нивое, а курсеви трају три до четири дана и укључују предавања и анализе практичних случајева. Материјали се објављују и обично су доступни сваком судији. Иако се неким питањима ова обука детаљне бави, не постоји систематски програм напредног нивоа.
- У Португалу стручно усавршавање о високотехнолошком криминалу проводи Центар за правосудне студије који организује око 30 наставних догађаја годишње. Међу њима су два редовно посвећена основним питањима високотехнолошког криминала. Понекад се одржавају и други семинари на сличне теме, као што су ауторско право на интернету или технологија и судови. Предавачи су судије и тужиоци, правници, припадници полиције и експерти из јавног и приватног сектора. Семинари су добро примљени и похађа их велики број учесника (углавном тужиоци, али и правници и судије из кривичних судова).
- У Белгији је програм стручног усавршавања још увек у процесу припреме, због тога што је недавно основан *Institut de Formation Judiciaire*. Очигледно је да је сврха да се организује правосудна обука, узимајући у обзир резултате и препоруке неколико „трустова мозга“, међу којима и запажања Савета Европе. Учешће белгијских судија и тужилаца у обуци у иностранству може финансирати Институт на захтев магистрата (нпр. један судија и један тужилац су похађали програм Европског сертификата о високотехнолошком криминалу и е-доказима који је организован у Паризу у фебруару 2009. године).
- У Хрватској тренутно нема стручног усавршавања о високотехнолошком криминалу и/или електронским доказима. Ова проблематика се обрађивала само захваљујући *CARDS* програму у којем је учествовала и Хрватска.
- У „Бившкој Југословенској Републици Македонији“ нема стручног усавршавања.

- Обука коју организује Академија европског права (ERA), формално основана на иницијативу Европског парламента 1992. године има за циљ омогућити дубинско знање и анализу европског права и права Европске заједнице тако што ће организовати практично усмерене семинаре и курсеве за правнике. Академија је такође и форум за размену искустава и мишљења о европском праву и јавним политикама. ERA редовно организује отворене догађаје о високотехнолошком криминалу које похађају учесници из целе Европске уније. У периоду 2009-2010. година ERA сарађује и са ТАИЕХ-ом, проводећи низ семинара у Румунији, Бугарској и земљама кандидатима и будућим кандидатима које ће представљати главне европске и међународне инструменте за борбу против високотехнолошког криминала.

Сви семинари су планирани као платформа за дискусију и оцену како се примењује европско законодавство у области високотехнолошког криминала у различитим земљама чланицама и кандидатима, као и перспективе једне делотворне кампање у целој Европи против илегалног коришћења интернета. На њима се расправља о најскоријим европским законским актима и инструментима, као што је Конвенција Савета Европе о високотехнолошком криминалу (2001.), Оквирна одлука Савета 2005/222/ЈНА о нападима на информационе системе и Оквирна одлука Савета 2004/68/ЈНА о сузбијању сексуалног искоришћавања деце и дечје порнографије. Стална сарадња са добављачима интернет услуга и веб друштвима као што су Google, Microsoft и Yahoo! такође су предмет разговора.

Сваки семинар нуди мешавину наставних метода, које варирају од уводних и дубинских предавања до студија случаја и других врста интерактивног учења. Посебна пажња се посвећује дискусији у мањим радним групама. Предавања и радионице држе ЕУ и домаћи експерти.

- У неколико земаља едукативне догађаје подржавају и компаније из ове области. На пример:

У Немачкој eBaу је подржао курс обуке „Нови медији и кривично право“ за судије и тужиоце који је организовала Немачка правна академија тако што је осигурао говорника који је представио тржиште eBaу, с тим повезане кривичне активности, мере које се подузимају за сузбијање тих активности и како eBaу функционише у вези спровођења закона. eBaу је такође учествовао на неколико једнократних обука које је организовао Берлински правосудни сенат на којима је сваки пут учествовало око 100 тужилаца.

У Румунији је eBaу одржао бројне обуке за судије, тужиоце и представнике агенција за спровођење закона. Конкретно, eBaу је радио са Тајном службом САД при америчкој амбасади на пружању обуке за 25 тужилаца из различитих бироа DIICOT (Дирекција за истрагу о организованом криминалу и тероризму), 15 судија и 20 полицајаца у граду Сибију. Осим тога, eBaу је учествовао и на додатним едукацијама за судије у Таргу Жију, као и за 60 судија из различитих судова који спадају под апелациони суд у Крајови.

Како је већ речено, у скоро свим случајевима за измену или допуну плана и програма институционалне обуке за судије и тужиоце потребно је провести формални поступак одобрења и усвајања.¹¹

¹¹ У вези са овим информацијама, интересантан је пројект назива [“European Certificate on the fight against cybercrime and the use of electronic evidence”](#) који спроводи CYBEX средствима Европске комисије (JPEN). Ова обука обухвата четвородневни стандардизирани курс основног нивоа за судије, тужиоце и друге правнике. У периоду од 2009. и краја 2010. год. курс ће бити тестиран у 14 пилот-земаља Европе и Латинске Америке. Учесници ће добити сертификат као доказ да су стекли теоретско и практично, правно и техничко знање основног нивоа о питањима везаним за електронске доказе и кибернетички, односно високотехнолошки криминал.

Иако је јасно да је у току много иницијатива да би се задовољила потреба за одговарајућом обуком о високотехнолошком криминалу за судије и тужиоце, евидентно је да нема усклађености међу горе описаним приступима.

Чак и кад узмемо у обзир националне специфичности правног система и чињеницу да су образовни системи веома различити, питања везана за високотехнолошки криминал су по својој природи међународна и захтевају минималан ниво координаце и усклађености међу земљама. Ако би међу државама постојало слично разумевање тога шта је то високотехнолошки криминал, могуће би свакако било унапредити доследност судских одлука и спречити стварање уточишта за криминалце, а институције за обуку би добиле квалитетан наставни садржај за мање новаца.

На основу свих добијених информација може се закључити следеће:

- Већина обука на радном месту које се сада нуде обухвата основни ниво.
- Нуди се само неколико курсева, који доспију само до малог броја судија и тужилаца.
- У већини случајева основни курс није стандардизован. Због тога се он не понавља и не дозвољава судији или тужиоцу да напредује са основног на напредне нивое на један систематски начин. Холандија је вероватно изузетак у овоме.
- Наставни материјал је неорганизован и припрема се *ad hoc*.
- Будући да, у коначном, свим судијама и тужиоцима треба најмање основно знање о високотехнолошком криминалу и електронским доказима, обука које се сада проводи је заиста недовољна, нарочито имајући у виду да садашња генерација судија и тужилаца по свој прилици није имала никакву обуку нити је обрађивала ове теме за време студија.
- Осим неколико изузетака, нема обуке која пружа знање на напредном нивоу за судије и тужиоце.
- С обзиром на међународни карактер високотехнолошког криминала, потребан је минимални ниво координације и усклађености међу државама.

Савет Европе – у оквиру Пројекта о високотехнолошком криминалу – такође је почело активности на изради приручника за обуку судија и тужилаца за један дводневни курс основног нивоа, с нагласком на законима о високотехнолошком криминалу.

6 Предлог приступа

6.1 Циљ

Као што је приказано у претходном делу, уопштено гледајући, садашња почетна обука и стручно усавршавање не омогућавају судијама и тужиоцима стицање знања потребног за поступање у случајевима високотехнолошког криминала и коришћења електронских доказа.

Стога су циљеви овог концепта обуке за судије и тужиоце следећи:

- Омогућити институцијама за обуку да спроводе почетну обуку и стручно усавршавање засновано на међународним стандардима
- Омогућити највећем могућем броју будућих и садашњих судија и тужилаца да стекну основно знање о високотехнолошком криминалу и електронским доказима
- Пружити напредну обуку кључно значајном броју судија и тужилаца
- Подржати континуирану специјализацију и техничку обуку судија и тужилаца
- Допринети повећању знања кроз повезивање судија и тужилаца
- Омогућити приступ различитим едукативним иницијативама и мрежама.

Следеће мере би требало да помогну остварењу ових циљева.

6.2 Институционализовање почетне обуке

- У земљама у којима је почетна обука заправо практична обука на радном месту (једна врста приправништва или неколико периода приправничког рада) без формалног наставног програма, препоручује се да барем један део те обуке (нпр. један период приправничког рада или слично) буде на тему високотехнолошког криминала и електронских доказа.
- У земљама где почетну обуку проводе институције за обуку судија и тужилаца:
 - наставни програм те институције би требао да минимално садржи један модул основног нивоа о високотехнолошком криминалу и електронским доказима
 - ову проблематику би додатно требало укључити и у обавезне модуле о материјалном и процесном праву
 - требало би нудити и факултативне модуле за стицање напредног знања о високотехнолошком криминалу и електронским доказима.

Посебне модуле обуке би требало стандардизовати до те мере да се могу понављати и омогућити кандидатима да напредују од основног до напредних нивоа. То значи да се могу понављати најмање у истој држави за различите полазнике, тако да учесници различитих едукативних догађаја имају сличан ниво знања. То такође значи да су методи за пружање обуке стандардизовани. Да би се осигурало да квалитет обуке буде константно на високом нивоу, потребно је организовати оцењивање на крају сваког курса.

6.3 Институционализовање обуке на радном месту

- Институције за обуку на радном месту треба да понуде најмање један модул основног нивоа о високотехнолошком криминалу и електронским доказима како би се опремили основним знањем они судије и тужиоци који већ обављају ту дужност, а нису имали ту врсту обуке у току почетне обуке.
- Потребно је да и ове институције нуде курсеве напредног нивоа знања.

- Понављамо: посебни модули обуке треба да буду стандардизовани у тој мери да буду обновљиви и да могу омогућити кандидатима да напредују од основног до напредних нивоа. Стога може бити неопходно да се ускладе модули обуке на радном месту што је више могуће са модулима почетне обуке. Методе одржавања обуке треба такође да буду стандардизоване, укључујући контролу квалитета помоћу евалуација на крају сваког курса.
- За обуку специјализованих судија и тужилаца може се предложити увођење приправништва у јединице за високотехнолошки криминал или постдипломских курсева односно студија.¹²

6.4 Стандардизовани и обновљиви курсеви односно модули

- Потребно је развити такве стандардизоване курсеве или модуле који се могу понављати у ширем обиму и ефикасно са становишта трошкова, а и тако да се будућим и садашњим судијама и тужиоцима омогући напредовање са основног на напредни ниво.
- Потребно је спровести оцењивање постојећих основних курсева¹³ који би се могли уврстити у наставни програм почетне обуке и програм стручног усавршавања. Касније се институцијама за почетну обуку и стручно усавршавање може препоручити један стандардни курс.
- Слично оцењивање се може спровести за курсеве напредног нивоа и може се касније предложити један стандардни напредни курс.
- Коначно, предавачи на овим програмима треба да су они који су оспособљени за држање оваквих курсева у тој мери да то могу бити домаћи предавачи који предају на свом језику, уз врло малу потребу за међународним предавачима.¹⁴

6.5 Приступ наставном материјалу или материјалу за самостално учење

- Потребно је припремити наставни материјал који ће одражавати заједничке међународне стандарде и добру праксу. Материјал за обуку треба да буде на располагању институцијама за обуку на начин ефикасан начин у погледу трошкова и с циљем да се обука одржава на локалном нивоу. Јасно је да, иако је за обуку за агенције за спровођење закона које се усредсређују на технологију и форензику потребан висок ниво стандардизације, то није случај код обуке судија и тужилаца који треба да буду обучени првенствено за примену домаћих прописа. Ипак, могуће је разрадити стандардизовани материјал за обуку на такав начин да се остави довољно простора за укључивање домаћих система и законодавства.
- У неким земљама наставни материјали стоје судијама и тужиоцима на располагању на интернету.¹⁵ Ову праксу би требало да следе и друге земље.
- Потребно је разрадити курсеве који би се похађали преко интернета и омогућити њихово коришћење.¹⁶

¹² На пример, основни двонедељни курс који је припремила Ирска гарда и Универзитетски колеџ у Даблину могли би бити од интереса и за судије и тужиоце.

¹³ На пример, ЕССЕ курс је припремио и тренутно га проводи као пилот-пројект CYBEX.

¹⁴ UCD и Интерпол су припремили курс "обуке едукатора" који се може користити. Обухваћене су вештине обучавања, израда курса, и тако даље. То НИЈЕ курс само за полицијске органе већ се може држати за свакога.

¹⁵ Примери су Холандија и CYBEX-ова библиотека електронских доказа. Као део Пројекта 2CENTRE, UCD ће припремити интернетске ресурсе за достављање неких од наставних материјала AGIS/ISEC.

- Приступ курсевима обуке (домаћим и међународним) треба што је више могуће олакшати, поједностављивањем процедура за одобрење.

6.6 Пилот-центри за основну и напредну обуку

- Потребно је основати неколико пилот-центара за основну и напредну обуку судија и тужилаца о високотехнолошком криминалу и електронским доказима. У тим центрима би било могуће:
 - Тестирати и даље развијати стандардизоване курсеве и материјале
 - Ширити добру праксу
 - Спроводити истраживања о обучавању
 - Водити регистар предавача
 - Спроводити обуку предавача
 - Организовати обуку за полазнике из других земаља са сличним системима и језиком.
- Пилот-центри треба да усклађују свој рад једни с другима, уз подршку Савета Европе.
- Судије и тужиоци који су спријемни да буду специјалисти треба да разматрају могућност учествовања у обуци путем центара изузетности за полицијске органе и организације.¹⁷

6.7 Повећање знања кроз међусобно повезивање

Почетна обука и стручно усавршавање дају судијама и тужиоцима један темељ, комуникација са колегама, али је, у исто време, од кључног значаја повезивање са другим судијама и тужиоцима, али и са читавим низом других субјеката у овој области.

Из тог разлога:

- Судије и тужиоци треба да користе постојеће мреже за судије¹⁸ и тужиоце (као што је GPEN).¹⁹

¹⁶ На пример, UCD тренутно нуди два MC програма, чији делови се у потпуности држе путем интернета. ЦЕЈ из Португала намерава да организује један курс путем интернета о Судовима и информационо-комуникациони технологијама, са модулима о високотехнолошком криминалу и електронским доказима. Тај курс ће бити на португалском језику и разматра се могућност његовог ширења и у друге земље у којима се говори португалски (нпр. Бразил, Зеленоортска острва, Ангола, Мозамбик, Гвинеја-Бисао, Сао Томе или Тимор).

¹⁷ [2Centre initiative \(Cybercrime Centres of Excellence Network for Training Research and Education\)](#) (Иницијатива 2 центра – Мрежа центара изузетности за истраживање и образовање у високотехнолошком криминалу) покренута је у марту 2009. год. (за време Конференције "Ostorus" Савета Европе). Та мрежа "проучава методе обуке за агенције за провођење закона и компаније за област форензичке информацијске и комуникацијске технологије и истраге о кибернетичком криминалу. Прегледа активности које предузимају припадници агенција за провођење закона и особље компанија за стицање знања и вјештина у области у којој је тренутно мноштво разлитичих врста и нивоа стручног усавршавања, обуке унатар институције, обуке комбиновањем различитих метода и усавршавања на радном месту". Универзитетски колеџ у Даблину први је такав центар изузетности. Универзити у Троју постаће други 2010. године.

¹⁸ Чини се да међународна мрежа судија који раде на предметима кибернетичког криминала и с електронским доказима још не постоји. Примјер једне иницијативе на нивоу државе је нешто што је развила Холандија гдје је креиран интранет ресурс попут *wiki* (wikipedia, нпр.) интернет страница.

¹⁹ Глобална мрежа тужилаца за електронски криминал, GPEN, представља иницијативу насталу 2008. године чији је носилац Међународно удружење тужилаца (IAP). Ова мрежа има за циљ омогућавање размене информација и сарадњу међу тужиоцима у предметима који се тичу електронског криминала или

- Треба разговарати о томе да Савет Европе формира једну међународну мрежу за судије који суде у предметима високотехнолошког криминала односно „судије за електронски криминал“ (слично као GPEN за тужиоце).
- Умрежавање европских институција које нуде обуку о високотехнолошком криминалу и електронским доказима треба да подрже Савет Европе и Европска мрежа за обуку судија и тужилаца.
- Да би се олакшао приступ судијама и тужиоцима овим и многим мрежама везаним за високотехнолошки криминал, Савет Европе – на својој веб-страници: www.coe.int/cybercrime – треба да означи иницијативе и мреже и успостави портал са линковима, кратким информацијама и контакт-информацијама о различитим мрежама. На тај начин ће се додатно омогућити приступ постојећим материјалима и иницијативама.

6.8 Сарадња између јавног и приватног сектора

Организована и уређена сарадња агенција за спровођење закона и приватног сектора (подручје ИКТ-а, укључујући интернет провајдере) од суштинске је важности за истрагу о високотехнолошком криминалу и осигурање електронских доказа²⁰, а приватни сектор доприноси експертизом и другим видовима подршке иницијативама за обуку полицијских органа.

Била би корисна одршка приватног сектора обуци судија и тужилаца, имајући на уму да приватни сектор располаже потребним стручним знањем о овој теми. У исто време, судије и тужиоци морају да остану независни и непристрасни.

Из тог разлога:

- Институције за обуку судија и тужилаца могу користити експертизу која постоји у приватном сектору када осмишљавају програме обуке, израђују материјале за обуку и држе курсеве.
- Подршка приватних организација институцијама за обуку не сме се посматрати тако као да ће се њоме доћи до неких повољних судских одлука или да ће донети посао, него као начин да судије и тужиоци добију адекватне информације које им омогућавају да донесу информисане одлуке.
- Приватни сектор може на транспарентан начин дати подршку међународним или домаћим организацијама, академијама, иницијативама за обуку или осталим трећим лицима која ће потом подржати независне институције за обуку.
- Иако је важно да судије и тужиоци имају преглед о интернету и високотехнолошком криминалу, подједнако је важно да им се дају информације које се односе само на конкретну платформу. Компаније које се баве овом делатношћу могу да дају материјал за посебне модуле (уместо читавог курса) о томе како раде платформе од значаја за разумевање.

кибернетичког криминала, а у односу на Конвенцију о високотехнолошком криминалу, за развој и држање програма обуке, те пружити интернет ресурсе тужиоцима. GPEN је мрежа специјализованих тужилаца за електронски криминалитет и сваки члан Међународног удружења тужилаца је позван да именује најмање једног тужиоца који ће се регистровати као национална контакт-особа за GPEN мрежу. Мрежом управља Одбор за развој GPEN који чине чланови из реда Међународног удружења тужилаца.

²⁰ Видети, на пример, Смернице за спровођење закона – сарадња са интернет провајдерима - усвојене на Конференцији “Ostorus” Савета Европе у априлу 2008. године.

7 Подршка реализацији овог концепта

Реализација овог концепта је пре свега у надлежности институција за обуку судија и тужилаца, али требало би да добије подршку од јавних и приватних институција и партнера, укључујући и међународне организације. Имајући у виду значај информацијских и комуникацијских технологија за друштву, финансирање оваквих мера обуке представљало би вредну инвестицију и потребно је учинити сваки напор да институције за обуку добију одговарајуће ресурсе.

Савет Европе и Европска мрежа за обуку судија и тужилаца, као и друга тела, треба да заговарају и подстичу реализацију овог концепта у целој Европи и шире.

Европска мрежа и Савет Европе би у скорој будућности могли да организују једну заједничку конференцију о овом концепту.

Савет Европе и Европска мрежа треба редовно да оцењују остварени напредак.

И донатори би требало да у пракси помогну реализацију овог концепта. Заинтересовани донатори и организације би могли да се удруже и као партнери израде пројекте за помоћ институцијама за обуку и другим актерима који су спријемни да преузму одговорност за мере предложене у овом концепту.

Да би се смањио ризик сукоба интереса или угрожавања непристрасности судија и тужилаца, донатори би требало да, уместо да нуде директну подршку, дају средства неутралним трећим лицима, као што су међународне организације, које ће онда комуницирати са институцијама за обуку.

8 Додатак

8.1 Лисабонска мрежа: линкови са институцијама за обуку судија и тужилаца

У Лисабонској мрежи учествују 44 од 47 држава чланица Савета Европе. Чланови Лисабонске мреже су релевантне домаће институције тих држава које су задужене за почетну обуку и стручно усавршавање судија и тужилаца. То такође могу бити, у зависности од конкретног случаја, Школе за судије и тужиоце, Центри за обуку у правосуђу или одељења за обуку судија и тужилаца у Министарству правосуђа.

За информације о свакој од држава чланица Мреже (укључујући у неким случајевима и сличне програме обуке), погледати:

▣ Albania Албанија	▣ Germany Немачка	▣ Portugal Португал
▣ Andorra Андора	▣ Greece Грчка	▣ Romania Румунија
▣ Armenia Јерменија	▣ Hungary Мађарска	▣ Russian Federation Руска Фед.
▣ Austria Аустрија	▣ Iceland Исланд	▣ Serbia Србија
▣ Azerbaijan Азербејџан	▣ Ireland Ирска	▣ Slovakia Словачка
▣ Belgium Белгија	▣ Italy Италија	▣ Slovenia Словенија
▣ Bosnia and Herzegovina БиХ	▣ Latvia Летонија	▣ Spain Шпанија
▣ Bulgaria Бугарска	▣ Lithuania Литванија	▣ Sweden Шведска
▣ Croatia Хрватска	▣ Luxembourg Луксембург	▣ Switzerland
▣ Cyprus Кипар	▣ Malta Малта	▣ "the former Yugoslav Republic of Macedonia" БЈРМ
▣ Czech Republic Чешка Републ.	▣ Moldova Молдавија	▣ Turkey Турска
▣ Denmark Данска	▣ Montenegro Црна Гора	▣ Ukraine Украјина
▣ Estonia Естонија	▣ Netherlands Холандија	▣ United Kingdom В.Британија
▣ Finland Финска	▣ Norway Норвешка	- England and Wales Енгл, Велс
▣ France Француска	▣ Poland Пољска	- Scotland Шкотска
▣ Georgia Грузија		

Status posmatrača

- ▣ [UNMIK](#)

8.2 Примери основног курса обуке: структура и теме које се обрађују

8.2.1 Пример Холандије

Основна обука – 1 дан

Програм:

- 1 Општа оријентација:
 - Шта је високотехнолошки криминал?
 - Манифестација високотехнолошког криминала
 - Правни оквир за агенције за спровођење закона и тужилаштво
- 2 Спровођење закона:
 - Дигитално спровођење закона као свакодневна пракса
 - Методи спровођења закона
- 3 Спровођење закона (други део):
 - интернет и спровођење закона према закону о посебним привилегијама за агенције за спровођење закона

Закључци и оцењивање

8.2.2 Пример Немачке (Немачка правосудна академија)

Основна обука: „Појавни облици и стратегија за борбу против високотехнолошког криминала“ – 4 дана

Програм:

Први дан:

- Материјални кривични закон Немачке
- Примена кривичног закона Немачке у контексту компјутерског и интернет криминалитета
- Проблеми с којима се свакодневно сусрећу тужилаштво и суд

Предавач је судија Суда у Минхену специјализован за финансијски и привредни криминал, а пре неколико година је био тужилац који је радио на предметима високотехнолошког криминала, шпијунирања података, корумпирања података, и тако даље.

- Проблеми с којима се свакодневно сусрећу тужилаштво и суд у Холандији
- Развој и сузбијање високотехнолошког криминала у Европи
- Проблеми са добављачима интернет услуга у Холандији и другим европским земљама
- Конвенција о високотехнолошком криминалу Савета Европе
- Значај и важност Конвенције о високотехнолошком криминалу за Европу и остатак света (Кина, САД, Русија)

Предавач је професор др Хенри Касперсен, Холандија

Други дан:

- Саботирање компјутерских система
- Хаковање на интернету
- Заустављање интернет наредби
- Шпијунирање података
- Компјутерске преваре с кредитним картицама
- Напади на банковне податке
- *Phishing* и нова врста криминала на интернету
- *Botnet*
- Превара на *e-Bay* или на другим продајним платформама

Предавач је полицајац немачког полицијског штаба у Визбадену

- Превентивно претраживање интернета ради откривања организованог криминала, тероризма, тешког криминала, случајева прања новца, итд.
- Претраживање интернета за проналажење лица која исказују нагли неконтролисани бес (школе, итд.)
- Претраживање интернета за откривање дечје порнографије
- Међународна сарадња у претраживању мреже
- Онлајн претраживање (проблеми са уставом)

Предавач је начелник посебног одељења Штаба баварске полиције у Минхену

Трећи дан:

- Вакцир (копирање из безбедносних разлога) и оцењивање података у Немачкој или другим земљама
- Претраживање података на интернету и могућност праћења података на мрежи
- Могућности форензичког ИТ-а и ограничења анализе података
- Системи „анонимизације“ података на мрежи
- Коришћење криптограма од стране криминалаца

Предавач је стручњак из штаба минхенске полиције

- Нови правни проблеми везани за вакцир и евалуацију података са интернета
- Надлежност за све законске мере претраживања
- Надлежност за прибављање доказа за истрагу и за суд
- Нови развој у спровођењу закона

Предавач је судија Вишег кривичног суда Баварске у Бамбергу

Четврти дан:

- Руска пословна мрежа
- *Intercage*
- Заштита од саботирања компјутера и података
- Позитивно „хаковање“
- Утицај и фалсификовање машина које се користе при гласању
- Политички утицај у новим законима
- Популација осетљива на нападе

Предавач је члан чувеног Компјутерског клуба хаоса (Chaos Computer Club (CCC)) из Хамбурга, чији чланови настоје да уђу у компјутере владе, Беле куће, ЦИА. Овај клуб показује како се може манипулисати водоснабдевањем града и слично.

8.2.3 Примери Савета Европе

1. Радионица из области високотехнолошког криминала за тужиоце у Бело Хоризонтеу у Бразилу, 26. август 2008. године (коју је организовало *Ministério Público Estadual Minas Gerais* у сарадњи са Саветом Европе)

Основна обука – први дан

Програм:

- 1 Уводна сесија
 - Уводне напомене
 - Садашња законодавна реформа
- 2 Високотехнолошки криминал: појаве
 - Преглед садашњих претњи
 - Посебне претње и случајеви предмети истраге у Бразилу

3 Материјално право: која кривична дела?

- Међународни стандарди
 - Типологија, правни институти
 - Конвенција о високотехнолошком криминалу
- Одредбе бразилских закона
 - Садашње законске одредбе
 - Правне реформе у току

4 Истраге и међународна сарадња

- Улога тужилаца у истрази о високотехнолошком криминалу
- Домаће процесно право
- Процесне мере и међународна сарадња према Конвенцији о високотехнолошком криминалу

5 Партнерство јавног и приватног сектора

- Примери партнерства јавног и приватног сектора у Бразилу
- Спровођење закона – сарадња са добављачима интернет услуга у истрази о високотехнолошком криминалу: смернице
- Расправа: спровођење закона – сарадња са добављачима интернет услуга: искуство у Бразилу

2. Високотехнолошки криминал: обука за судије у Каиру (Египат), 9 – 10. јун 2008. год. (у организацији Microsoft-а, уз допринос Савета Европе)

Овај курс је одржан два пута за различите групе судија са трговачких судова (и они су такође надлежни за решавање електронског криминала)

Основна обука – први дан

Програм:

1. Уводна сесија
2. Високотехнолошки криминал: појаве
 - Преглед садашњих претњи
 - Посебне претње
 - Преварна употреба идентитета и информација на интернету: примери
 - Кредитне картице и друге врсте преваре
3. Материјално право: која кривична дела?
 - Међународни стандарди (експерт Савета Европе)
 - Типологија, правни институти
 - Конвенција о високотехнолошком криминалу
 - Инкриминисање крађе идентитета
 - Одредбе домаћих закона
 - Садашње одредбе
 - Правне реформе у току

Други део – Докази у поступку високотехнолошког криминала

4. Истрага и кривични поступак
 - Процесне мере према Конвенцији о високотехнолошком криминалу
 - Улога полиције, тужиоца, судије, специјалних служби
 - Домаћи процесни закон
5. Међународна сарадња
 - Конвенција о високотехнолошком криминалу
 - Одредбе домаћих закона и билатералних споразума
 - Контактне тачке отворене 24 сата 7 дана у недељи
 - Улога судије

6. Прибављање, заштита, коришћење електронских доказа
 - Докази на компјутеру окривљене особе: присуство дигиталних датотека коришћених за високотехнолошки криминал
 - Докази којима се потврђује локација мреже: ИП адресе
 - Докази прибављени од добављача интернет услуга
7. Судски поступак и судска пракса: примери

8.3 Примери напредног курса обуке: структура и теме које се обрађују

8.3.1 Пример Холандије

Дубинска обука – 4 дана

Програм:

Први и други дан

Инфраструктура интернета

- Разумети како интернет функционише
- Како компјутери комуницирају?
- Шта су бројеви ИП и имена компјутера?

Информације на интернету

- Како прикупљати информације са интернета
- Претраживање (скривених) интернет база података

Профиловање друштвених мрежа

- комуникација
- анонимност
- одредити локацију и идентитет компјутера, компанија и особа на интернету

Дигитални трагови

- шта су "трагови"?
- који трагови остају на компјутеру?
- који трагови остају на интернету?
- који трагови се могу наћи у интернетској комуникацији?

Сигурност

- опасности од интернета
- значај добре дигиталне заштите
- сигурно похрањивање информација
- заштита и-мејла

У току ова два дана сваки учесник има приступ компјутеру повезаном на интернет и стиче директно искуство у вези тема које се обрађују. Учесници ће добити име одређене особе и задатак да прикупе што је више могуће информација о тој особи из интернетских извора којима је могућ слободан приступ. Такође ће им бити стављено у задатак да прате порекло и-мејлова (помоћу и-мејл заглавља) или да траже трагове у дигиталној комуникацији.

Трећи и четврти дан

Правни оквир

- Које надлежности има полиција и тужилаштво у истрази о високотехнолошком криминалу
- Студија случаја тима за високотехнолошки криминал

Организација истражног поступка и кривичног гоњења високотехнолошког криминала у Холандији;

Пресретање (то неће бити у новом курсу, јер ће бити део основног програма);

Дигитални одговори на приговор

- који су познати одговори на приговор
- судска пракса везана за те одговоре
- које одговоре на приговор треба очекивати у будућности и како на њих одговорити
- студе случаја

Сваком учеснику се осигурава наставни материјал, хрестоматија која садржи све теме које се обрађују на обуци и које се могу користити као референтна литература, одштампане презентације предавача и Уџбеник о дигиталном криминалитету аутора Арјана Дасселаар-а.

8.3.2 Предлог Холандије за одржавање обуке с водећим експертом

Израда новог курса о високотехнолошком криминалу

Intensiveringsprogramma Cybercrime (Интензивни програм о високотехнолошком криминалу), Државни тужилац за високотехнолошки криминал и Холандски центар за обуку судија и тужилаца припремају нови курс о високотехнолошком криминалу који ће обухватити теме од „пресретања“ до обуке са водећим стручњаком на изабране теме (*botnet*).

Овај програм још није у потпуности завршен, али планирано да се први дан говори о основама пресретања (прислушкивање телефона и интернета), други дан ће бити основни курс о високотехнолошком криминалу. Оба ова курса ће бити обавезна за све тужиоце у Холандији као део њиховог сталног стручног усавршавања. Други део курса је само за специјалисте за високотехнолошки криминал (за пријем на овај курс примењиваће се строги услови) и састоји се од једног дубинског курса (2 до 4 дана) и два дана „мастер“ курса, тј. наставе са водећим експертом у области (годишње). Ови курсеви ће се држати у сарадњи са спољним партнерима као што су *Fox-IT*, *Digital Intelligence Training* и *Hoffman Bedrijfsrecherche*.

Разлог за припрему оваквог курса није незадовољство садржајем досадашње обуке, него жеља да се осигура да делови курса буду боље структурирани и прилагођени један другом, тако да не долази до преклапања. Именовање тужилаца за високотехнолошки криминал у једанаест великих холандских тужилаштава као део „Интензивног програма“ такође је важан разлог за израду односно преструктурирање обуке. Такође је од виталног значаја за нови курс да постоји постепени напредовање: од сваког учесника се захтева да прво похађа два основна курса, а после тога приступа дубинском програму и „мастер“ курсу.

Једна од могућих нових карактеристика ове обуке биће инфографикони о раду и опасностима од интернета. Ови инфографикони су тренутно у завршној фази израде и могу се користити за пробне презентације. У наставку је дато неколико примера како ће инфографикони изгледати.

Даља обука

Да би се постигло да тужиоци који раде на решавању случајева високотехнолошког криминала у свом свакодневном раду буду способни пратити најнове догађаје у свету високотехнолошког криминала који се развија страховитом брзином, тренутно се припремају два додатна програма.

Први је успостављање Центра знања и експертизе у Државном тужилаштву у Ротердаму. Овај центар ће дати одговоре на питања техничке природе и из области правосуђа, пратит ће најнове судске случајеве и дистрибуирати те и друге битне информације међу професионалцима који решавају високотехнолошки криминал, како у полицијским снагама, тако и у Тужилаштву (овај центар су заједнички успоставиле ове две организације).

Као други програм и додатак овом пројекту припремљена је „дигитална просторија за сарадњу“, која се може поредити са *sharepoint* апликацијом. У овој виртуалној соби професионалци који решавају високотехнолошки криминал могу разговарати о питањима везаним за свој рад и пронаћи све врсте информација које се тичу њиховог рада. У октобру ове године направиће се попис свега онога што би требало да буде садржај и (техничке) могућности такве дигиталне собе. Ово је пример како прва страница дигиталне собе може изгледати:

OPENBAAR MINISTERIE

Welkom Reinier van Loon | Mijn Site | Mijn Links

zoek....

OM Portal | Samenwerkingsruimte

Voorpagina | Agenda | Mensen | Documenten | Discussie

OM Portal > Samenwerkingsruimte > Cybercrime

Deelnemers samenwerkingsruimte

Naam:	Functie:
Jan Hoekman	
Reinier van Loon	
Danielle Laheij	

[Deelnemers toevoegen](#)

Laatste discussies / reacties

Discussie	Aantal reacties:
Cybercrime of niet? <i>Nieuw</i>	0
Is downloaden strafbaar?	10

[Deelnemers toevoegen](#)

Laatste documenten

Titel document:	Laatst bewerkt door:	Datum:
Samenvatting Plan van Aanpak Cybercrime <i>Nieuw</i>	Jan Hoekman	26 juni 2009 - 15:23
Plan van Aanpak Cybercrime	Reinier van Loon	19 mei 2009 - 08:42

[Document toevoegen](#)

RSS feed

Nu.nl (internet)

- Liever zonder televisie dan zonder internet *Nieuw*
- China blokkeert Google om porno *Nieuw*
- Reparatie site Brein duurt zeker etmaal
- Thuiskopie wil schadevergoeding uitblijven mp3-heffing

[RSS feeds toevoegen](#)

Agenda

Agendat punten:	Datum:
Brainstorm Cybercrime Samenwerkingomgeving	29 juni 2009 - 15:00
Kickoff Cybercrime officieren	06 september 2009 - 14:00

[Agenda item toevoegen](#)

Стварање осећаја хитности: обука на нивоу руководиоца

С обзиром на релативно мали капацитет холандске полиције, неопходно је вршити одабир кривичних дела која ће бити предмет истраге и оних која то неће бити (напомена: у холандском правном систему тужилаштво може да не врши истрагу и кривично гоњење кривичног дела, што се назива *opportunitieitsbeginsel*). Обично су ово одлуке које доносе руководиоци институције.

Полиција и Тужилаштво признају да на овом нивоу нема довољно знања о последицама високотехнолошког криминала и значају његовог сузбијања, тако да постоји опасност да се важни случајеви неће решавати због тога што се друга (конвенционална) кривична дела сматрају важнијима. Због тога се тренутно припрема програм обуке за руководиоце полиције и Тужилаштва. Према плану, крајем ове године одржаће се један пилот-курс. Циљ овог курса је створити осећај хитности решавања ових случајева и углавном ће се полазници суочити са реалношћу високотехнолошког криминала у данашњем друштву. Темама се неће бавити на нивоу садржаја (као што се то чини у дубинском програму), него на стратешком нивоу, намењеном руководиоцима.